

ANIȘOARA ODEANU AZI

Crișu Dascălu

Cuvinte-cheie: *Lugoj, Liviu Roman, provincie, contemporan, valoare*

Eram elev la Liceul „Coriolan Brediceanu” și, trecând zilnic pe corso-ul lugojean, vedeam uneori un bărbat în vârstă, pășind drept și părând a privi spre o țintă numai lui cunoscută. Acest fel de a-și însuși spațiul mi-a reținut atenția și, preocupat să-i aflu identitatea, l-am descris, cu mijloacele mele de atunci, profesorului meu de română, Liviu Roman, de care mă simțeam cel mai apropiat. „Este Domnul director Aurel Peteanu”. Și a adăugat: „*Domn*, pentru că este printre rarii care merită să li se spună așa; *director*, pentru că a fost cel dintâi director al liceului nostru după Unire”. Într-un alt rând, mi-a vorbit în fugă, de fapt: în șoaptă, despre fiica acestuia, o scriitoare pornită din Lugoj.

Peste aproape două decenii, era într-o toamnă, participam, ca de obicei, la cenaclul scriitorilor timișoreni. Nu mai știu ce s-a citit și ce s-a discutat, dar îmi amintesc sfârșitul ședinței, când, la plecare, o Doamnă distinsă mă oprește și îmi spune cu voce neașteptat de tânără: „Sunteți Domnul Crișu Dascălu”. Propoziție fără iz interogativ... așa încât nici eu nu am dat vreun răspuns, nici Doamna nu părea să-l fi așteptat, căci a continuat: „Sunt Anișoara Odeanu. Vă invit să ne însoțiți. Îmi va face plăcere să stăm de vorbă”. În clipa imediat următoare, l-am zărit alături pe cel despre care aveam să aflu că este soțul ei, doctorul Crivăț. Am zăbovit apoi într-un apartament de la etajul unei vechi și frumoase clădiri din centru, unde s-a vorbit despre Lugoj și despre lugojeni, ea cu nostalgică aviditate, eu stânjenit de eventualitatea de a mă referi la un oraș și la oameni care să îi pară un alt fel de oraș și un alt fel de oameni decât se aștepta să evoc.

* * *

Sunt convins că am fost cu toții în situație de a ne întreba ce (mai) reprezintă pentru cei de azi cutare scriitor cu care nu mai suntem contemporani. Mult mai rar ori aproape deloc ne punem aceeași întrebare în legătură cu cei care ne sunt

contemporani. Multe dintre aceste spirite interogative (își) răspund prin ceea ce Paul Zarifopol considera că este un simptom al trivialității intelectuale: *grimasa*. Altele, mult mai puține însă, încearcă să situeze scriitorii pe scara valorilor naționale, dacă este cu puțință, ori, dacă nu, pe cea a valorilor provinciale, producând în acest sens argumentele pe care le cred necesare.

Datoria noastră este ca, măcar acum, la un secol o dată, se ne întrebăm cine este, pentru noi, cei de azi, Anișoara Odeanu. Întâlnirea la care suntem părtași are și această îndatorire.

* * *

Literatura bănățenilor s-a impus greu și relativ târziu pe plan național, adică la București. Galofilia muntenilor a triumfat nu numai în politică, prin stabilirea capitalei noului stat în perimetrul lor geografic, ci și în cultură, unde a fost adoptat modelul centripet al Franței. Din acest motiv, singura șansă de afirmare a scriitorilor din provincii a fost aceea de a deveni bucureșteni sau măcar de a publica acolo.

Banatul literar a urmat aceeași cale. Nu este deloc o întâmplare faptul că scriitorii lui semnificativi și-au încercat norocul în București ori au privit cu interes într-acolo. Ion Popovici-Bănățeanu și Victor Vlad Delamarina la sfârșitul veacului al XIX-lea s-au bucurat de atenția lui Titu Maiorescu, cel care a și scris despre ei articole măgulitoare. Mihail Gașpar, în primele decenii ale secolului următor, a beneficiat de sprijinul lui Nicolae Iorga, care i-a publicat romanul *Din vremuri de mărire* la Vălenii de Munte; tot el a izbutit să reediteze un alt roman la București, unde ocupa un fotoliu de deputat. În sfârșit, Anișoara Odeanu reprezintă un al treilea val de triumf bănățean în capitală, unde și-a făcut studiile și unde a reușit să atragă asupra ei atenția unor importanți scriitori, care i-au facilitat ascensiunea și notorietatea. Abia în anii '60 ai secolului un număr din ce în ce mai mare de scriitori din această provincie vor izbuti să-și facă auzite glasurile în București.

Exceptându-l pe Ion Popovici-Bănățeanul, al cărui sfârșit pretimpuriu l-a împiedecat să-și dezvăluie multilaterală înzestrare, Anișoara Odeanu a fost autoarea noastră care s-a impus în mai toate genurile. În acest sens, ea a fost pentru mulți un model și, implicit, un impuls. Prin ea, scrisul monocord al bănățenilor a luat sfârșit.

Însă fundamentală este apartenența ei la direcția modernă a literaturii noastre, însoțită de o conștiință estetică superioară, de care s-a lăsat însoțită mereu.

Dincolo de opiniile nu întotdeauna convergente ale comentatorilor, ea rămâne o scriitoare cu statură națională.

* * *

O precizare. A formula indiferent dacă elogi nemăsurate ori invective veninoase despre un scriitor pare a fi, în optica majorității, un drept al oricui. Așa și este. Numai că, asemenea oricărei alte libertăți, și asumarea acesteia înseamnă acceptarea consecințelor ce pot decurge din recurgerea la ea. Căci riscul nu este, la drept vorbind, al scriitorului lăudat sau renegat, valoarea lui atemporală nedepinzând decât nesemnificativ de părerea cutărui ins. Riscul este al celui care, arătându-se fie exuberant, fie posomorât, nu bănuiește că, exprimându-se despre altcineva, se dezvăluie pe sine.

* * *

Cu mai mulți ani în urmă, apărea o colecție, altfel utilă și atractivă, al cărei titlu generic, *X...contemporanul nostru*, m-a frapat și m-a intrigat, căci el inversează relația normală dintre scriitor și cititor. Mai neplăcut încă este că el disimulează o condescendență de care nici un scriitor nu are nevoie: aceea de a fi acceptat drept ceea ce este și, totodată, nu este. Îmi vine în minte un vers în care Lucian Blaga se recunoaște a fi „contemporan cu fluturii, cu Dumnezeu”. Este un mod poetic de a spune că orice creator ascunde în el două ființe, una efemeră și alta eternă. Or noi, oricât de orgolioși am fi, nu vom izbuti niciodată să fim contemporani decât cu ceea ce e trecător în el. A-l numi *contemporanul nostru* înseamnă a ni-l face asemănător nouă, retrăgându-i tocmai calitatea la care sperasem să devenim părtași: *permanența*. Nu degeaba latinii afirmau: *Ars longa, vita brevis*. Iată de ce totul ar trebui privit invers: nu să încercăm, mimând un efort de bunăvoință, să ni-l proclamăm contemporanul nostru, ci să facem efortul onorabil de a încerca să *devenim*, noi, contemporanii lui. Arta este, în această perspectivă, una dintre rarele șanse de a ne salva din finitudine. Este o variantă pe care merită să o luăm în calcul și acum, când vorbim despre Anișoara Odeanu.

ANIȘOARA ODEANU HEUTE

(Zusammenfassung)

Schlüsselwörter: *Lugoj, Liviu Roman, Provinz, Zeitgenosse, Wert*

Im vorliegenden Beitrag wird eine empfindungsvolle Begegnung des Autors mit Anișoara Odeanu geschildert. Die Beziehung zwischen den beiden

Gestalten wird durch ihre gemeinsame Herkunft (beide sind in Lugoj geboren worden) verstärkt. Des Weiteren, wird die Autorin zugleich aus nationaler, aber auch aus provinzieller Sichtweise betrachtet, um so ihre eigenständige Persönlichkeit hervorzuheben. Gleichzeitig wird eine unparteiliche Rezeption ihres Werkes vorgeschlagen, welches aus einer zeitgenössischen Perspektive interpretiert wird.